YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2009 *

Asiassa C-168/08,

jossa on kyse EY 68 ja EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Ranska) on esittänyt 16.4.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 21.4.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Laszlo Hadadi (Hadady)

vastaan

Csilla Marta Mesko, joka on Hadadin (Hadadyn) aviopuoliso,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari), J. Klučka, P. Lindh ja A. Arabadjiev,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.2.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Hadadi (Hadady), edustajanaan avocate C. Rouvière,

– Mesko, edustajanaan avocat A. Lyon-Caen,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues, A.-L. During ja B. Beaupère-Manokha,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

– Saksan hallitus, asiamiehenään J. Möller,

– Unkarin hallitus, asiamiehinään K. Szíjjártó ja M. Kurucz,

– Puolan hallitus, asiamiehenään M. Dowgielewicz,

– Slovakian hallitus, asiamiehenään J. Čorba,

– Suomen hallitus, asiamiehenään A. Guimaraes-Purokoski,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Joris ja S. Saastamoinen,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.3.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1) 3 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Laszlo Hadadi (Hadady) ja Csilla Marta Mesko ja joka koskee heidän avioerostaan Pestin (Unkari) alioikeudessa annetun tuomion tunnustamista ranskalaisissa tuomioistuimissa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

Asetus N:o 1347/2000

3 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1347/2000 (EYVL L 160, s. 19) johdanto-osan 4 ja 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Tiettyjen toimivaltaa ja täytäntöönpanoa koskevien kansallisten sääntöjen väliset erot vaikeuttavat henkilöiden vapaata liikkuvuutta ja sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Tämän vuoksi on perusteltua säätää tuomioistuimen toimivaltasääntöjen yhdenmukaistamisesta avioliittoa ja lapsen huoltoa koskevissa asioissa ja yksinkertaistaa näin menettelyjä, joilla pyritään tuomioiden nopeaan ja välittömään tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon.

– –

(12) Hyväksytyt toimivaltaperusteet nojautuvat periaatteeseen, jonka mukaan asianosaisella on oltava todellinen side toimivaltaa käyttävään jäsenvaltioon. – –”

4 Asetuksen N:o 1347/2000 2 artikla, jossa on yleiset säännökset tuomioistuimen toimivallasta avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevissa asioissa, on korvattu asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklalla; näiden kahden artiklan sanamuoto on identtinen.

Asetus N:o 2201/2003

5 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan ensimmäisessä ja kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(1) Euroopan yhteisö on asettanut tavoitteekseen luoda vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen, jossa taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus. Tätä varten yhteisö toteuttaa muun muassa siviilioikeudellisia asioita koskevan oikeudellisen yhteistyön alalla toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta.

– –

(8) Avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien tuomioiden osalta tätä asetusta olisi sovellettava ainoastaan aviosuhteen

purkamiseen eikä siinä pitäisi käsitellä kysymyksiä esimerkiksi avioeron syistä, avioliiton varallisuusoikeudellisista vaikutuksista tai muista mahdollisista liitännäistoimenpiteistä.”

6 Asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen.

7 Asetuksen 3 artiklan, jonka otsikkona on ”Yleinen toimivalta”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Puolisoiden avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevassa asiassa ovat toimivaltaisia sen jäsenvaltion tuomioistuimet,

a) jonka alueella:

– puolisoiden asuinpaikka on, tai

– puolisoiden viimeinen asuinpaikka oli, jos toinen puolisoista asuu siellä edelleen, tai

– vastaajan asuinpaikka on, tai

– jommankumman puolison asuinpaikka on, jos puolisot jättävät yhteisen hakemuksen, tai

– hakijan asuinpaikka on, jos hän on asunut siellä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä, taikka

– hakijan asuinpaikka on, jos hän on asunut siellä vähintään kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen hakemuksen tekemistä ja hän on joko kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, hänen 'kotipaikkansa' on siellä;

b) jonka kansalaisia molemmat puolisot ovat tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, jossa on kummankin puolison 'kotipaikka'."

8 Asetuksen 6 artiklassa, jonka otsikkona on "3, 4 ja 5 artiklassa tarkoitettu yksinomainen toimivalta", säädetään seuraavaa:

"Puoliso,

a) jonka asuinpaikka on jäsenvaltion alueella, tai

b) joka on jäsenvaltion kansalainen, tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, puoliso, jonka 'kotipaikka' on jommankumman viimeksi mainitun jäsenvaltion alueella,

voidaan haastaa oikeuteen toisessa jäsenvaltiossa ainoastaan 3, 4 ja 5 artiklan mukaisesti.”

9 Asetuksen N:o 2201/2003 16 artiklassa, jonka otsikkona on ”Asian paneminen vireille tuomioistuimessa”, säädetään seuraavaa:

”1. Asian katsotaan tulleen vireille tuomioistuimessa:

a) ajankohtana, jona haastehakemus tai vastaava asiakirja jätetään tuomioistuimeen edellyttäen, että hakija ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin haasteen antamiseksi tiedoksi vastaajalle;

tai

b) jos asiakirja on annettava tiedoksi ennen sen jättämistä tuomioistuimeen, ajankohtana, jona tiedoksiannosta vastaava viranomainen ottaa sen vastaan, edellyttäen, että hakija ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin asiakirjan jättämiseksi tuomioistuimeen.”

10 Asetuksen 19 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevia kanteita, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu myöhemmin, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely, kunnes on ratkaistu, onko tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, toimivaltainen.

– –

3. Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen, tuomioistuimen, jossa kanne on myöhemmin nostettu, on jätettävä asia tutkimatta.

Tällöin asian myöhemmin vireille pannut kantaja voi siirtää asian siihen tuomioistuimeen, jossa kanne on ensiksi pantu vireille.”

11 Asetuksen 21 artiklan, jonka otsikkona on ”Tuomion tunnustaminen”, 1 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

– –

4. Jos kysymys tuomion tunnustamisesta tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi ratkaista tuomion tunnustamista koskevan kysymyksen.”

12 Asetuksen N:o 2201/2003 24 artiklassa, jonka otsikkona on ”Kielto tutkia tuomion antaneen tuomioistuimen toimivaltaa”, säädetään seuraavaa:

”Tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia. Edellä 3–14 artiklassa tarkoitettuihin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin ei voida soveltaa 22 artiklan a alakohdassa ja 23 artiklan a alakohdassa tarkoitettua oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa kieltäytymisperustetta.”

13 Asetuksen N:o 2201/2003 VI lukuun, jonka otsikkona on ”Siirtymäsäännökset”, kuuluvan 64 artiklan 1 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu tai rekisteröity, ja sellaisiin osapuolten välisiin sopimuksiin, jotka on tehty sen jälkeen, kun tätä asetusta on alettu soveltaa 72 artiklan mukaisesti.

– –

4. Tuomiot, jotka on annettu ennen tämän asetuksen soveltamisen alkamispäivää mutta asetuksen – – N:o 1347/2000 voimaantulon jälkeen asioissa, jotka on pantu vireille ennen asetuksen – – N:o 1347/2000 voimaantuloa, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tämän asetuksen III luvun säännösten mukaisesti, jos ne liittyvät avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen taikka vanhempainvastuuseen yhteisiin lapsiin nähden tällaisten avioliitto-oikeuden alaan kuuluvien menettelyjen yhteydessä, kun sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat joko tämän asetuksen II

luvun säännöksiä tai asetuksen – – N:o 1347/2000 säännöksiä taikka sellaisen yleissopimuksen määräyksiä, joka asian tullessa vireille oli voimassa tuomion antaneen ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion välillä.”

14 Asetus N:o 2201/2003 tuli 72 artiklansa mukaisesti voimaan 1.8.2004, ja sitä on sovellettu 1.3.2005 alkaen, lukuun ottamatta sen 67–70 artiklaa, jotka eivät vaikuta pääasiaan.

Ranskan säännöstö

15 Siviiliprosessilain (code de procédure civile) 1070 §:n 4 momentissa säädetään seuraavaa:

”Alueellinen toimivalta määräytyy kanteen nostamisajankohdan asuinpaikan mukaan tai, jos on kyse avioeroasiasta, asian vireillepanevan asiakirjan esittämisajankohdan asuinpaikan mukaan.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

16 Laszlo Hadadi ja Csilla Marta Mesko, jotka molemmat ovat Unkarin kansalaisia, avioituivat Unkarissa vuonna 1979. Vuonna 1980 he muuttivat Ranskaan, jossa he ennakkoratkaisupyynnön mukaan yhä asuvat. Vuonna 1985 heille myönnettiin Ranskan kansalaisuus, joten he molemmat ovat sekä Unkarin että Ranskan kansalaisia.

17 Hadadi nosti 23.2.2002 avioerokanteen Pestin alioikeudessa.

18 Mesko nosti 19.2.2003 avioerokanteen syyllisyyden perusteella tribunal de grande instance de Meaux'ssa (Ranska).

19 Pestin alioikeus antoi Hadadin ja Meskon avioerosta tuomion 4.5.2004; Unkarin tasavalta oli liittynyt Euroopan unioniin saman kuukauden ensimmäisenä päivänä. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kyseisestä tuomiosta on tullut lainvoimainen.

20 Tribunal de grande instance de Meaux'n perheoikeudellisten asioiden tuomari jätti 8.11.2005 antamallaan määräyksellä tutkimatta avioeroasian, jonka Mesko oli pannut tässä tuomioistuimessa vireille.

21 Meskon valitettua kyseisestä määräyksestä cour d'appel de Paris (Ranska) katsoi 12.10.2006, että Pestin alioikeuden antamaa avioerotuomiota ei voida tunnustaa Ranskassa. Cour d'appel de Paris otti siis Meskon vireille paneman avioeroasian tutkittavaksi.

22 Hadadi teki cour d'appel de Paris'n antamasta tuomiosta kassaatiovalituksen; valitusperusteen mukaan cour d'appel de Paris katsoi vain asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan, joka koskee puolisoiden asuinpaikkaa, nojalla, ettei unkarilainen tuomioistuin ole asiassa toimivaltainen, eikä tutkinut, voiko tämä toimivalta perustua saman 1 kohdan b alakohdan nojalla siihen, että molemmat puolisot ovat Unkarin kansalaisia.

23 Tässä tilanteessa Cour de cassation on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen N:o 2201/2003] 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tapauksessa, jossa puolisoilla on sekä sen jäsenvaltion kansalaisuus, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu, että Euroopan unionin jonkin toisen jäsenvaltion kansalaisuus, etusija on annettava sen jäsenvaltion kansalaisuudelle, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu?

2) Jos edellä esitettyyn kysymykseen vastataan kieltävästi, onko kyseistä säännöstä tulkittava siten, että siinä tapauksessa, että molemmilla puolisoilla on samojen kahden jäsenvaltion kansalaisuudet, siinä tarkoitetaan heidän kannaltaan vahvinta näistä kahdesta kansalaisuudesta?

3) Jos edellä esitettyyn kysymykseen vastataan kieltävästi, onko näin ollen katsottava, että puolisoille annetaan kyseisessä säännöksessä lisävaihtoehto, eli he voivat valintansa mukaan saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi jommassakummassa niistä kahdesta jäsenvaltiosta, joiden kansalaisuudet heillä molemmilla on?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

24 Pääasian lähtökohtana on avioerokanne, jonka Mesko nosti Ranskassa 19.2.2003. Asiakirja-aineistosta ilmenee, että Pestin alioikeuden 4.5.2004 antaman avioerotuomion tunnustaminen on esikysymys, johon on vastattava tutkittaessa, otetaanko kyseinen kanne tutkittavaksi. Asetuksen N:o 2201/2003 21 artiklan 4 kohdan nojalla ranskalaiset tuomioistuimet voivat ratkaista tuomion tunnustamista koskevan

kysymyksen. Tässä yhteydessä Cour de cassation on esittänyt kysymyksiä, jotka koskevat saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

25 On huomattava, että tämä asetus tuli 72 artiklansa mukaisesti voimaan 1.8.2004, ja sitä on sovellettu 1.3.2005 alkaen.

26 Toisaalta asetus N:o 1347/2000 tuli sovellettavaksi Unkarissa vasta 1.5.2004, kuten Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyn asiakirjan (EUVL 2003, L 236, s. 33) 2 artiklassa määrätään.

27 Tästä seuraa, että koska Pestin alioikeus antoi avioerotuomionsa 4.5.2004, tämä tuomio annettiin sen päivän jälkeen, jona asetus N:o 1347/2000 oli tullut Unkarissa voimaan, asiassa, joka oli pantu vireille ennen tätä viimeksi mainittua päivää. Lisäksi on huomattava, että kyseinen tuomio annettiin ennen 1.3.2005, joka on asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisen alkamispäivä.

28 Kyseisen tuomion tunnustaminen on siis tutkittava asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan nojalla, kuten Ranskan, Saksan, Puolan ja Slovakian hallitukset katsovat, koska asia pantiin vireille ja mainittu tuomio annettiin tässä säännöksessä säädetyn ajanjakson aikana.

29 Kuten kyseisessä säännöksessä säädetään, mainittu avioerotuomio on siis tunnustettava asetuksen N:o 2201/2003 nojalla, jos sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat joko tämän asetuksen II luvun säännöksiä tai asetuksen N:o 1347/2000 säännöksiä

taikka sellaisen yleissopimuksen määräyksiä, joka asian tullessa vireille oli voimassa tuomion antaneen jäsenvaltion, tässä tapauksessa Unkarin tasavallan, ja pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion, tässä tapauksessa Ranskan tasavallan, välillä.

30 Säännökset, joihin Pestin alioikeus perusti toimivaltansa, ja niiden sanamuoto eivät ilmene asiakirja-aineistosta. Tästä seikasta on kuitenkin katsottava, ettei se vaikuta pääasiaan, jos unkarilaiset tuomioistuimet olivat toimivaltaisia asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan nojalla riippumatta toimivaltasäännöksistä, joita ne konkreettisesti sovelsivat. Tämän ennakkoratkaisupyynnön keskeisenä tarkoituksena on siis selvittää, olisivatko unkarilaiset tuomioistuimet voineet olla pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa toimivaltaisia kyseisen säännöksen nojalla lausumaan oikeudenkäyntiasiasta, joka koskee Hadadin ja Meskon avioeroa.

31 Mesko ilmoitti yhteisöjen tuomioistuimessa esittämissään kirjallisissa huomautuksissa saaneensa tiedon Pestin alioikeudessa vireillä olleesta avioeroasiasta vasta kuusi kuukautta sen jälkeen, kun Hadadi oli pannut asian vireille. Mesko ei kuitenkaan väitä, että Hadadi olisi jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin haasteen tiedoksi antamiseksi, eikä hän väitä myöskään, että asetuksen N:o 2201/2003 16 artiklan nojalla asian ei siis olisi katsottu tulleen vireille unkarilaisessa tuomioistuimessa kyseisenä ajankohtana. Asiakirja-aineistosta ilmenee toisaalta, että Mesko osallistui kyseisessä tuomioistuimessa pidettyyn menettelyyn. Lisäksi Unkarin hallitus ilmoitti yhteisöjen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa, että Unkarin oikeudessa säädetään, että kun kanne nostetaan tuomioistuimessa, tämä antaa sen tiedoksi vastaajalle. On siis oletettava, että asian katsotaan tulleen Pestin alioikeudessa sääntöjenmukaisesti vireille kyseisessä 16 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

Ensimmäinen kysymys

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, onko asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tapauksessa, jossa puolisot ovat sekä sen jäsenvaltion, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu, kansalaisia että saman toisen jäsenvaltion kansalaisia, tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, on annettava etusija jäsenvaltion, jonka tuomioistuin se on, kansalaisuudelle.

33 Aluksi on palautettava mieleen, että kun tuomioistuimissa pannaan vireille pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia asioita, joita säännellään asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdassa olevilla tunnustamista koskevilla siirtymäsäännöksillä, näiden tuomioistuinten on lausuttava toisen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivallasta. Tällaiset asiat poikkeavat niistä asioista, joita säännellään suoremmin mainitun asetuksen III luvun, joka koskee tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa, säännöksillä ja joiden osalta asetuksen 24 artiklassa säädetään kiellosta tutkia tuomion antaneen tuomioistuimen toimivaltaa.

34 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että tuomiossa, josta on valitettu pääasiassa, cour d'appel de Paris katsoi, että Pestin alioikeuden toimivalta, sikäli kuin sen katsottiin perustuneen Hadadilla olevaan Unkarin kansalaisuuteen, jota ei kansainvälistä toimivaltaa koskevissa Ranskan säännöksissä hyväksytä toimivaltaperusteeksi, oli ”todellisuudessa hyvin hatara”, kun taas puolisoiden Ranskassa sijaitsevan yhteisen kodin tuomioistuimen toimivalta oli siihen verrattuna ”erityisen vahva”.

35 Euroopan yhteisöjen komission mukaan ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on esitetty siksi, että Ranskan kansalaisuuden ja jonkin toisen kansalaisuuden välisessä ristiriitatilanteessa ranskalainen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, antaa ”useimmiten etusijan oikeuspaikan kansalaisuudelle”.

36 Tämä näkemys saa tukea argumenteista, jotka pääasian vastapuoli on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle ja joiden mukaan asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdassa ei ole erityisiä säännöksiä kaksoiskansalaisuutta koskevista tilanteista, joten kukin jäsenvaltio soveltaa tällaisessa tilanteessa omaa, kansalaisuutta koskevaa oikeuttaan. Pääasian vastapuolen mukaan ranskalaisesta oikeuskirjallisuudesta ja ranskalaisesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että mikäli kansalaisuuksien välisessä ristiriitatilanteessa toinen niistä on oikeuspaikan kansalaisuus, sille annetaan etusija.

37 Koska asetuksessa N:o 2201/2003 ei säädetä nimenomaisesti kahta yhteistä kansalaisuutta koskevista tilanteista, kuten Mesko toteaa, on selvitettävä, onko kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava eri tavalla silloin, kun puolisoilla on kaksi yhteistä kansalaisuutta, verrattuna siihen, että heillä on vain yksi sama kansalaisuus.

38 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä yhteisön oikeuden yhdenmukainen soveltaminen että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että yhteisön oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, joka ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko yhteisössä itsenäisesti ja yhdenmukaisesti ja että tässä tulkinnassa on otettava huomioon säännöksen asiayhteys ja kyseisellä lainsäädännöllä tavoiteltu päämäärä (ks. asetuksen N:o 2201/2003 osalta asia C-523/07, A, tuomio 2.4.2009, Kok., s. I-2805, 34 kohta).

39 Tämän osalta on todettava, että asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohta ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen ”kansalaisuutta” koskevan kriteerin täsmällisen ulottuvuuden määrittämiseksi.

40 Asetuksessa N:o 2201/2003 ei myöskään ainakaan lähtökohtaisesti tehdä eroa sen mukaan, onko henkilöllä yksi vai mahdollisesti usea kansalaisuus.

41 On siis katsottava, että kun on kyse kahdesta yhteisestä kansalaisuudesta, tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille, ei voi jättää huomiotta, että asianomaiset ovat toisenkin jäsenvaltion kansalaisia, siten, että henkilöitä, joilla on kaksi yhteistä kansalaisuutta, kohdeltaisiin ikään kuin he olisivat vain sen jäsenvaltion, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu, kansalaisia. Tästä nimittäin seuraisi, että asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdassa olevan tunnustamista koskevan siirtymäsäännöksen yhteydessä tällaisia henkilöitä estettäisiin vetoamasta pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuimessa tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaan toisen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaisuuden osoittamiseksi, vaikka he ovat myös tämän viimeksi mainitun valtion kansalaisia.

42 Kyseisen 64 artiklan 4 kohdan yhteydessä on päinvastoin niin, että jos puolisot ovat sekä sen jäsenvaltion, jonka tuomioistuimessa asia on pantu vireille, kansalaisia että saman toisen jäsenvaltion kansalaisia, kyseisen tuomioistuimen on otettava huomioon, että asia olisi asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla voitu panna pätevästi vireille mainitun toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, koska asianomaiset ovat myös tämän viimeksi mainitun valtion kansalaisia.

43 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että kun pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuimen on tutkittava asetuksen N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan nojalla, olisiko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin ollut toimivaltainen saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, tämä viimeksi mainittu säännös on esteenä sille, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuin pitää puolisoita, jotka molemmat ovat sekä tämän valtion että tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisia, ainoastaan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansalaisina. Kyseisen tuomioistuimen on päinvastoin otettava huomioon, että puolisot ovat myös tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisia ja että tämän valtion tuomioistuimet olisivat siis voineet olla toimivaltaisia käsittelemään oikeudenkäyntiasian.

Toinen ja kolmas kysymys

44 Toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että henkilöiden, joilla on sama kaksoiskansalaisuus, avioeroa koskevan asian käsittelyssä toimivaltaisen tuomioistuimen selvittämiseksi on otettava huomioon vain jäsenvaltion, johon näillä henkilöillä on kiinteimmät siteet, kansalaisuus eli ”vahvin” kansalaisuus, jolloin vain tämän valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia kansalaisuuden perusteella (toinen kysymys), vai onko päinvastoin otettava molemmat kansalaisuudet huomioon, jolloin molempien jäsenvaltioiden tuomioistuimilla voi olla toimivalta kansalaisuuden perusteella, ja asianomaiset voivat tällöin valita jäsenvaltion tuomioistuimen, jossa oikeudenkäyntiasia pannaan vireille (kolmas kysymys).

45 Mesko ja Puolan hallitus katsovat, että mikäli puolisoilla on kaksi yhteistä kansalaisuutta, on käytettävä vahvimman kansalaisuuden kriteeriä. Mesko nojautuu tämän osalta useaan seikkaan, erityisesti siihen, että hän itse ja Hadadi ovat asuneet Ranskassa vuodesta 1980, ja hän katsoo, että kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa Ranskan kansalaisuus on vahvin. Hän väittää, että molempien kansalaisuuksien asettamisesta samanarvoiseen asemaan seuraisi ”kilpajuoksu tuomioistuimiin”, koska se kannustaisi toista puolisoista käyttämään menettelyä väärin panemalla asian nopeasti vireille jäsenvaltion tuomioistuimissa, jottei toinen puolisoista voisi panna asiaa vireille toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa. Puolan hallituksen mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen valintaa ei pidä jättää asianosaisille, sillä tällaisella ratkaisulla annetaan henkilöille, joilla on kaksi yhteistä kansalaisuutta, kohtuuton erioikeus ja mahdollisuus tosiasiassa valita toimivaltainen tuomioistuin, kun taas asetuksessa N:o 2201/2003 ei myönnetä samaa mahdollisuutta muille henkilöille. Puolan hallitus toteaa lisäksi, että jäsenvaltion, jossa puolisot eivät enää pitkään aikaan ole asuneet, tuomioistuinten toimivallan pysyttäminen olisi omiaan heikentämään tuomioiden tehokkuutta ja kohtuullisuutta ja johtamaan tiettyihin väärinkäytöksiin, kuten edullisimman oikeuspaikan etsimiseen (forum shopping).

46 Hadadi, Ranskan, Tšekin, Saksan, Unkarin, Slovakian ja Suomen hallitukset sekä komissio sitä vastoin katsovat, että kahden yhteisen kansalaisuuden tilanteessa

kummallakin puolisolla on asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla oikeus panna avioeroasia vireille niistä kahdesta jäsenvaltiosta, joiden kansalaisia molemmat puolisot ovat, jommankumman tuomioistuimessa.

47 Tämän osalta on heti aluksi huomattava, että kuten asetuksen N:o 2201/2003 johdantoosan ensimmäisestä perustelukappaleesta ilmenee, tällä asetuksella edistetään vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen, jossa taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus, luomista. Tätä tarkoitusta varten asetuksen II ja III luvussa on erityisesti säännöksiä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta aviosuhteen purkamisen osalta.

48 Tässä yhteydessä asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetään useista toimivaltaperusteista, joiden välillä ei ole hierarkiaa. Kaikki 3 artiklan 1 kohdassa säädetyt objektiiviset kriteerit ovat keskenään vaihtoehtoisia. Koska asetuksen tavoitteena on taata oikeusvarmuus, sen 6 artiklassa säädetään pääasiallisesti, että saman asetuksen 3–5 artiklassa tarkoitettu toimivalta on yksinomaista.

49 Tästä seuraa, että toimivallan jakamista koskevan järjestelmän, josta asetuksessa N:o 2201/2003 säädetään aviosuhteen purkamisen osalta, tarkoituksena ei ole tehdä mahdottomaksi, että usea tuomioistuin on toimivaltainen. Siinä säädetään päinvastoin nimenomaisesti, että usea tuomioistuin voi olla samanaikaisesti toimivaltainen, eikä niiden välille ole säädetty hierarkiaa.

50 Tämän osalta on niin, että kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa luetellut kriteerit perustuvat eri perustein määriteltyyn puolisoiden asuinpaikkaan, kun taas saman kohdan b alakohdassa säädetyn kriteerin mukaan toimivaltaisia ovat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, ”jonka kansalaisia molemmat puolisot ovat tai, jos kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, jossa on kummankin puolison ’kotipaikka’”. Lukuun ottamatta tapausta, jossa on kyse näistä kahdesta viimeksi mainitusta jäsenvaltiosta, muiden jäsenvaltioiden, joiden kansalaisia puolisot ovat, tuomioistuimet ovat siis toimivaltaisia käsittelemään asiat, jotka koskevat aviosuhteen purkamista.

51 Kyseisen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan sanamuodosta ei kuitenkaan ilmene mitenkään, että vain ”vahva” kansalaisuus voidaan ottaa huomioon tätä säännöstä sovellettaessa. On nimittäin niin, että sikäli kuin tämän säännöksen mukaan kansalaisuus on toimivaltaperuste, siinä annetaan etusija siteelle, joka on yksiselitteinen ja jota on helppo soveltaa. Siinä ei säädetä muusta kansalaisuuteen liittyvästä kriteeristä, kuten erityisesti kansalaisuuden vahvuudesta.

52 Tulkinta, jonka mukaan vain ”vahva” kansalaisuus voitaisiin ottaa huomioon asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa, ei voi myöskään perustua tämän säännöksen tarkoituksiin tai asiayhteyteen, johon se kuuluu.

53 Yhtäältä tällaisella tulkinnalla nimittäin rajoitettaisiin yksityisten mahdollisuutta valita toimivaltainen tuomioistuin erityisesti silloin, kun he ovat käyttäneet oikeuttaan henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen.

54 Erityisesti on todettava, että koska asuinpaikka olisi olennainen seikka määritettäessä vahvinta kansalaisuutta, asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetyt toimivaltaperusteet olisivat usein päällekkäisiä. Tämä merkitsisi käytännössä niiden henkilöiden osalta, joilla on usea kansalaisuus, kyseisessä 1 kohdassa säädettyjen toimivaltaperusteiden hierarkiaa, eikä tällainen hierarkia ilmene kyseisen kohdan sanamuodosta. Sitä vastoin aviopari, jolla on vain yhden jäsenvaltion kansalaisuus, voisi aina saattaa asian tämän valtion tuomioistuinten käsiteltäväksi, vaikka heidän asuinpaikkansa ei olisi enää moneen vuoteen ollut tässä valtiossa ja vaikka heillä olisi siihen vain vähän todellisia siteitä.

55 Toisaalta on niin, että koska ”vahvan kansalaisuuden” käsite on epätarkka, huomioon olisi otettava paljon tosiseikkoja, jotka eivät aina johtaisi selkeään lopputulokseen. Tästä seuraa, että tarve tutkia puolisoiden ja heidän kansalaisuuksiensa väliset siteet hankaloittaisi tuomioistuimen toimivallan tutkimista, mikä olisi vastoin tavoitetta

helpottaa asetuksen N:o 2201/2003 soveltamista käyttämällä siteiden osalta yksinkertaista ja yksiselitteistä kriteeriä.

56 On totta, että asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla usean jäsenvaltion tuomioistuimet voivat olla toimivaltaisia silloin, kun asianomaisilla on useampi kansalaisuus. On kuitenkin huomattava, että kuten komissio sekä Ranskan, Unkarin ja Slovakian hallitukset ovat todenneet, mikäli asia pantaisiin mainitun säännöksen nojalla vireille usean jäsenvaltion tuomioistuimissa, toimivaltaa koskeva ristiriita voitaisiin ratkaista soveltamalla sääntöä, josta säädetään saman asetuksen 19 artiklan 1 kohdassa.

57 On todettava lopuksi, että koska asetuksessa N:o 2201/2003 säännellään vain tuomioistuimen toimivaltaa muttei säädetä lainvalintasäännöistä, se näyttää olevan omiaan, kuten Mesko toteaa, kannustamaan puolisoita saattamaan asian nopeasti jonkin toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta he voisivat turvata itselleen sen aineellisen avioero-oikeuden edut, jota sovelletaan oikeuspaikan kansainvälisen yksityisoikeuden nojalla. Toisin kuin Mesko väittää, tästä seikasta ei kuitenkaan voi sellaisenaan seurata, että asian vireillepano saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla toimivaltaisessa tuomioistuimessa voitaisiin katsoa väärinkäytöksi. On nimittäin huomattava, että kuten erityisesti tämän tuomion 49–52 kohdasta ilmenee, asian vireillepano sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka kansalaisia molemmat puolisot ovat, ei ole vastoin kyseisen säännöksen tavoitteita, vaikkei heillä olisikaan tähän jäsenvaltioon mitään muita siteitä.

58 Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on siis vastattava, että kun molemmat puolisot ovat kahden saman jäsenvaltion kansalaisia, asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohta on esteenä sille, että näistä jäsenvaltioista toisen tuomioistuimia ei pidetä toimivaltaisina sillä perusteella, että kantajalla ei ole tähän valtioon muita siteitä. Jäsenvaltioiden, joiden kansalaisia puolisot ovat, tuomioistuimet ovat päinvastoin toimivaltaisia kyseisen säännöksen nojalla, ja puolisot voivat valita jäsenvaltion tuomioistuimen, jossa oikeudenkäyntiasia pannaan vireille.

Oikeudenkäyntikulut

59 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Kun pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuimen on tutkittava tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 64 artiklan 4 kohdan nojalla, olisiko tuomion antaneen jäsenvaltion tuomioistuin ollut toimivaltainen saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, tämä viimeksi mainittu säännös on esteenä sille, että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuin pitää puolisoita, jotka molemmat ovat sekä tämän valtion että tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisia, ainoastaan pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansalaisina. Kyseisen tuomioistuimen on päinvastoin otettava huomioon, että puolisot ovat myös tuomion antaneen jäsenvaltion kansalaisia ja että tämän valtion tuomioistuimet olisivat siis voineet olla toimivaltaisia käsittelemään oikeudenkäyntiasian.**

2) **Kun molemmat puolisot ovat kahden saman jäsenvaltion kansalaisia, asetuksen N:o 2201/2003 3 artiklan 1 kohdan b alakohta on esteenä sille, että näistä jäsenvaltioista toisen tuomioistuimia ei pidetä toimivaltaisina sillä**

perusteella, että kantajalla ei ole tähän valtioon muita siteitä. Jäsenvaltioiden, joiden kansalaisia puolisot ovat, tuomioistuimet ovat päinvastoin toimivaltaisia kyseisen säännöksen nojalla, ja puolisot voivat valita jäsenvaltion tuomioistuimen, jossa oikeudenkäyntiasia pannaan vireille.

Allekirjoitukset